

Izazovi i mogućnosti inkluzivnog obrazovanja

Doc. dr. sc. Katarina Pavičić Dokoza

Poliklinika SUVAG Zagreb

Odsjek za psihologiju, Hrvatski studiji, Sveučilišta u Zagrebu

Važnost inkluzije

- Inkluzivni pristup podrazumijeva **spremnost okoline na promjene i prilagodbe** prema potrebama svih članova društva
- inkluzivni pristup u edukaciji u osnovnoj i srednjoj školi daje svakom učeniku osjećaj pripadnosti i partnerstva
- inkluziju ne mogu ostvariti zakoni i pravilnici sami po sebi, potrebna je promjena “srca i stava okoline” (Skjorten, 2001, 39), nužne su promjene u načinima i sredstvima procjene, metodama poučavanja i vođenja razreda
- pružanje pažnje **socijalno-emocionalnim čimbenicima** u procesu učenja i cjelovitog razvoja

- pružanje pažnje **socijalno-emocionalnim čimbenicima** u procesu učenja i cjelovitog razvoja
- i sama **okolina treba se mijenjati u okolinu koja promovira toleranciju različitosti**, dobrobit svakoga, promociju stimulativnog učenja

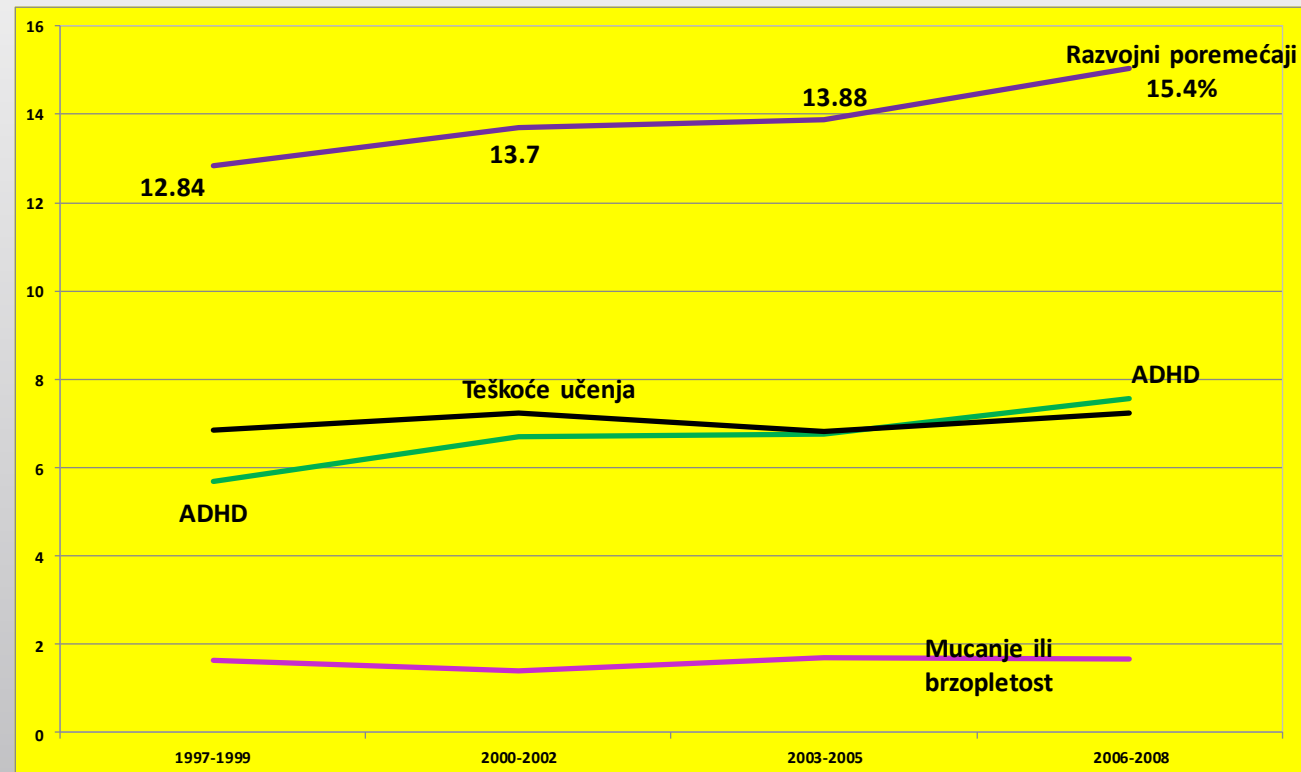

- U inkluzivnoj školi polazi se od stajališta da su strategije poučavanja koje su **dobre za učenike s teškoćama, dobre za sve učenike** (Morisson, 2000).
- Pojam „inkluzivni prikaz“ podrazumijeva skup prilagodbi u cilju razumijevanja sadržaja predmeta s kojim se ne nose uspješno.
- Učenici s teškoćama mogu biti vrlo uspješni učenici **ako im se pruži primjerena podrška.**

TRENDOVI U PREVALENCIJI RAZVOJNIH TEŠKOĆA U SAD-u od 1997. - 2008. za dječju dob od 4 do 17 godina

- Porast incidencije i prevalencije komunikacijskih i jezično-govornih poremećaja
- Potreba za dodatnom edukacijom stručnjaka različitih profesija koji rade s djecom s teškoćama

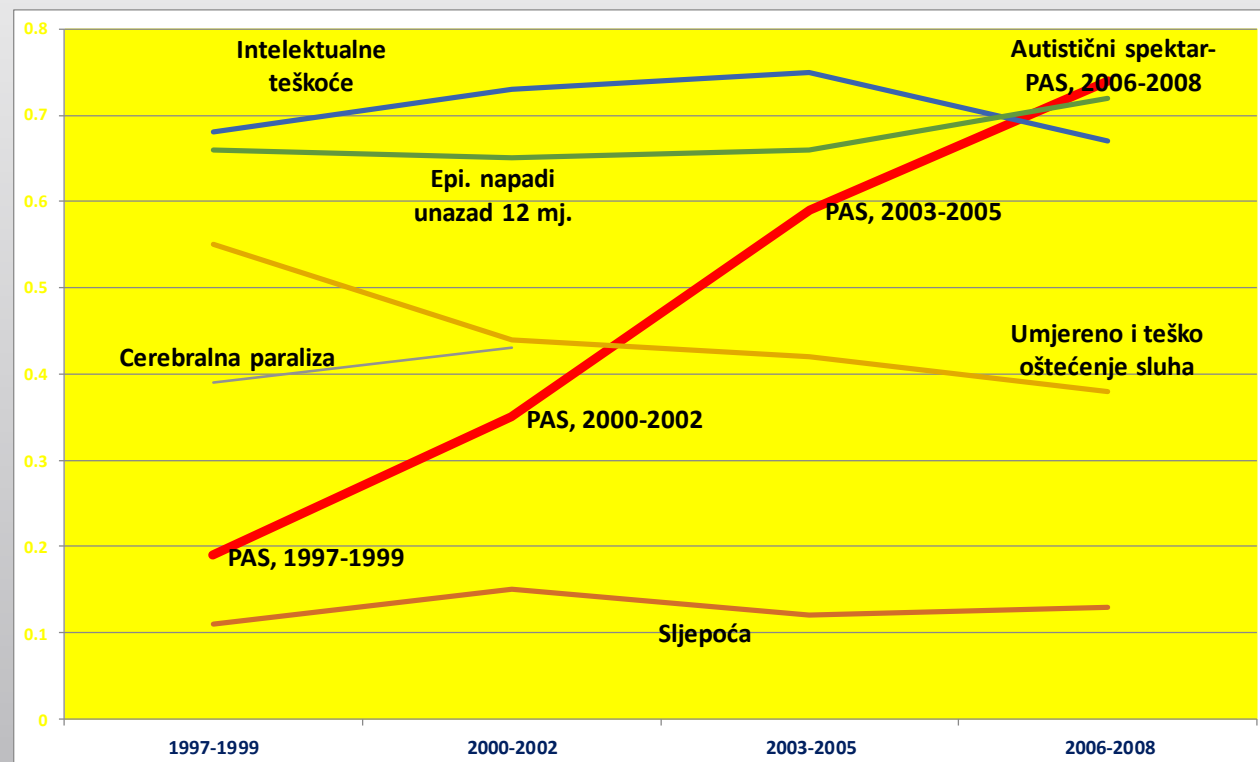

Boyle i sur., Pediatrics, 2011; 127; 1034

Najveći porast bilježi se na razini poremećaja iz spektra autizma

Razvojni jezični poremećaji

Prema podacima Nacionalne strategije razvoja zdravstva 2012.- 2020. od patoloških stanja utvrđenih u sistematskim pregledima male djece su najčešći kariozni zubi 8,5% (u 2009. godini 9,3%), zatim dislalija 3,4% (u 2009. godini 3,3%).

GOVORNI POREMEĆAJI

POREMEĆAJ IZGOVORA

- nastaje uslijed organskih ili funkcionalnih promjena govornih organa
- poremećaji izgovora, ukoliko su jače izraženi, mogu značajno narušavati razumljivost govora djeteta.
- do dobi od 5,5 god. dijete mora pravilno izgovarati sve glasove hrvatskog jezika.

DJEČJA GOVORNA APRAKSIJA

- je neurološki dječji poremećaj u kojem je narušena preciznost govornih pokreta, ali bez neuromišićnih oštećenja
- izgovor kod ove djece odlikuje velika varijabilnost. dga javlja se kod 2% djece, a udio dga u ukupnom postotku govornih poremećaja zbog kojih su djeca logopedski pregledana je oko 4,3%.

POREMEĆAJI TEČNOSTI GOVORA

- složen fenomen čijom kliničkom slikom dominiraju ponavljanja glasova, slogova i jednosložnih riječi, produžavanje glasova, umetanje, čujne ili tihe blokade, napetosti i cirkumlokacije (zamjene riječi)
- Mucanje je govorni poremećaj koji ozbiljno narušava govorno, emocionalno i socijalno funkcioniranje djeteta

JEZIČNI POREMEĆAJI

Razvojni jezični poremećaj

- javlja se kod 6% djece predškolske dobi.
- s obzirom na dominantne simptome, jezični poremećaj nalazi se pod dva dijagnostička entiteta: poremećena sposobnost jezičnog izražavanja (F80.1) i poremećaj razumijevanja (F80.2)

SOCIJALNO-PRAGMATIČKI (SOCIJALNI) KOMUNIKACIJSKI POREMEĆAJ

- novi dijagnostički entitet koji se u dsm-5 nalazi pod oznakom F80.89 u potpoglavlju komunikacijski poremećaji
- Allen & Rapin, 1987. – PJT – (semantičko –pragmatički deficit –jezične teškoće)

SPECIFIČNI POREMEĆAJ UČENJA

- DISLEXIA
- DISGRAPHIA
- DYSCALCULIA
- poremećaj se javlja kod 5 – 10% djece školske dobi

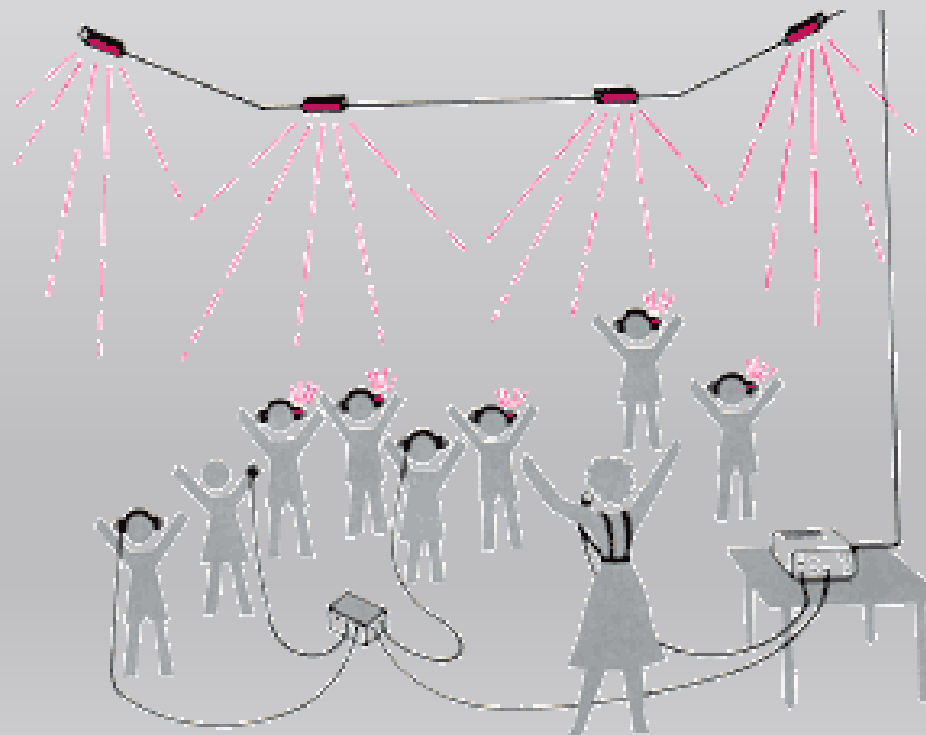

- U primanju i odašiljanju govornih signala sudjeluje cijeli organizam, ali njegovi pojedini dijelovi u tome imaju posebnu važnost
- Oštećenje jednog kanala percepcije neizbježno djeluje na čitavu perceptivno-motoričku organizaciju i tako na cjelokupni razvoj djeteta

Verbotonalni sistem

- originalna znanstvena teorija u području:
  - govorne komunikacije
  - elektroakustičkih aparata SUVAG
- primjenjuje se:
  - u patologiji slušanja i govora
  - u učenju stranih jezika

Verbotonalni sistem

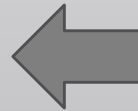
Verbotonalna metoda

razvoj motorike i senzorike

rehabilitacija slušanja i govora

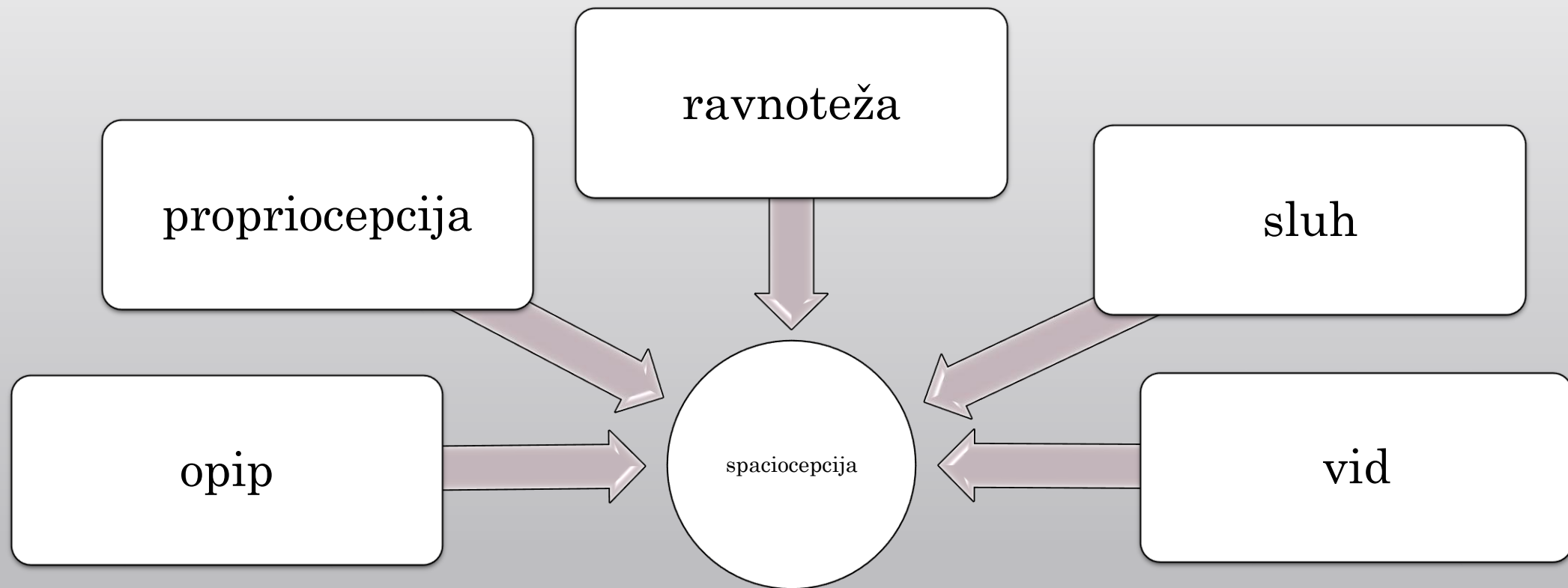

u komunikaciji participira
cijelo tijelo

Pojam spaciocepcije

- spaciocepcijska osjetila djeluju **jedinstveno**
- stalno je veći broj osjetila **istovremeno** uključen
- **dominantnu** ulogu svako malo preuzima neko drugo osjetilo
  - ovisno o potrebi i raspoloživosti
- ako je jedno od pet glavnih osjetila privremeno **ograničeno**
  - ostala osjetila preuzimaju na sebe njegovu specifičnu funkciju
  - **slušati se može i bez sluha**

Spaciocepcija

Veza govora i prostora

- sve razvojne faze djeteta do prve godine života vezane uz prostor
- motoričke aktivnosti djeteta u prostoru i sam prostor:
  - preduvjeti su za afektivni i mentalni razvoj djeteta
  - rezultira govorom

Događaji u prostoru sadrže iste elemente koji se nalaze i u gramatici verbalnog jezika.

svladavanje odnosa u prostoru

svladavanje riječi u rečenici

Povezanost pokreta i govora

zajednički elementi

ritam

intonacija

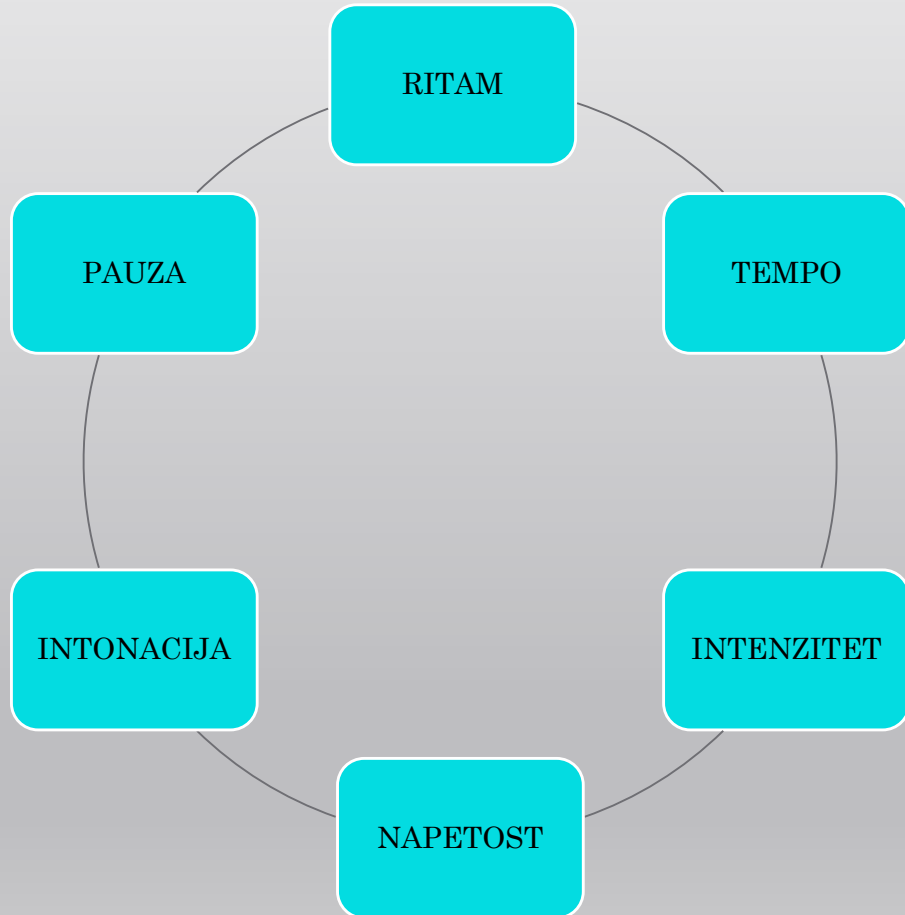
napetost

vrijeme

pauza

intenzitet

Vrednote govornog jezika neleksička sredstva izražavanja

Kroz dramatizaciju učenici uče...

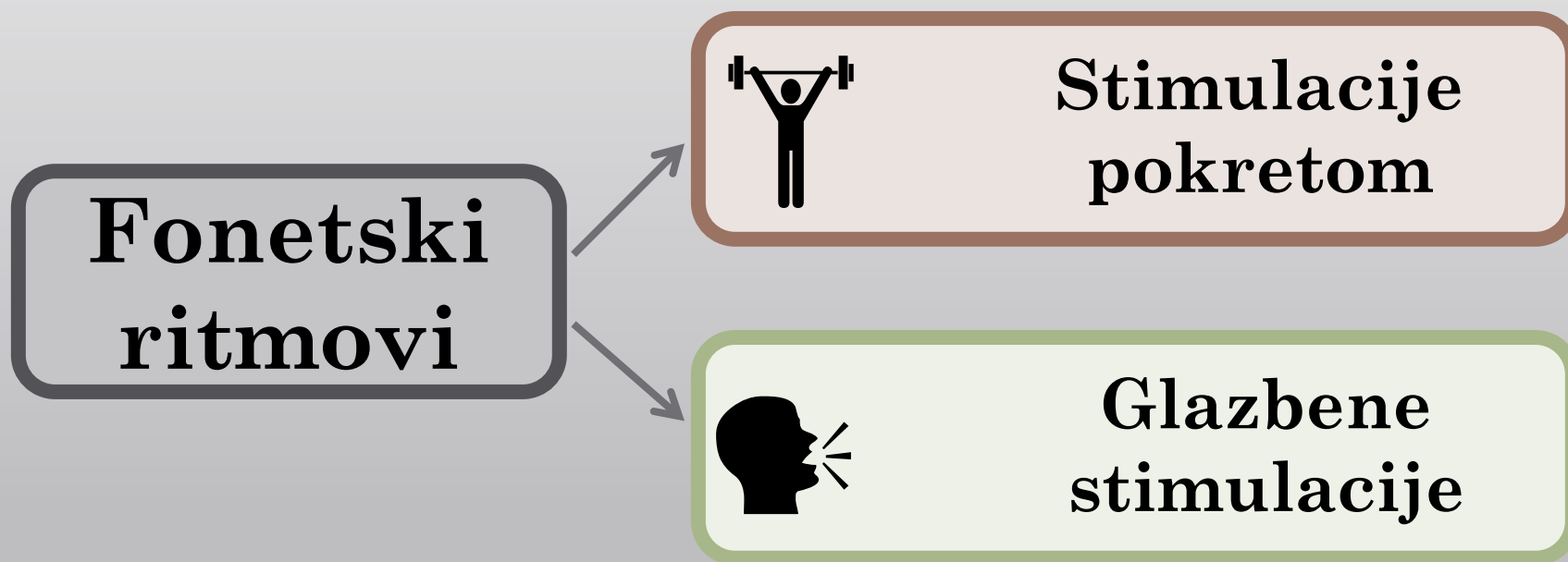
- strategije pamćenja – ponavljanje, elaboracija, mnemotehnike
- strategije učenja
- uvježbavanje – na različitim predlošcima (transpozicija naučenog u nove situacije)
- ponavljanje – korištenje predložaka kao što su bilješke, kognitivne mape teksta

Izrazi u govornom jeziku

- izrazi u govornom jeziku
  - temelj u iskustvu prostorne i vremenske stvarnosti
- **prilozi** i priložne oznake

Fonetski ritmovi

- 2 oblika:

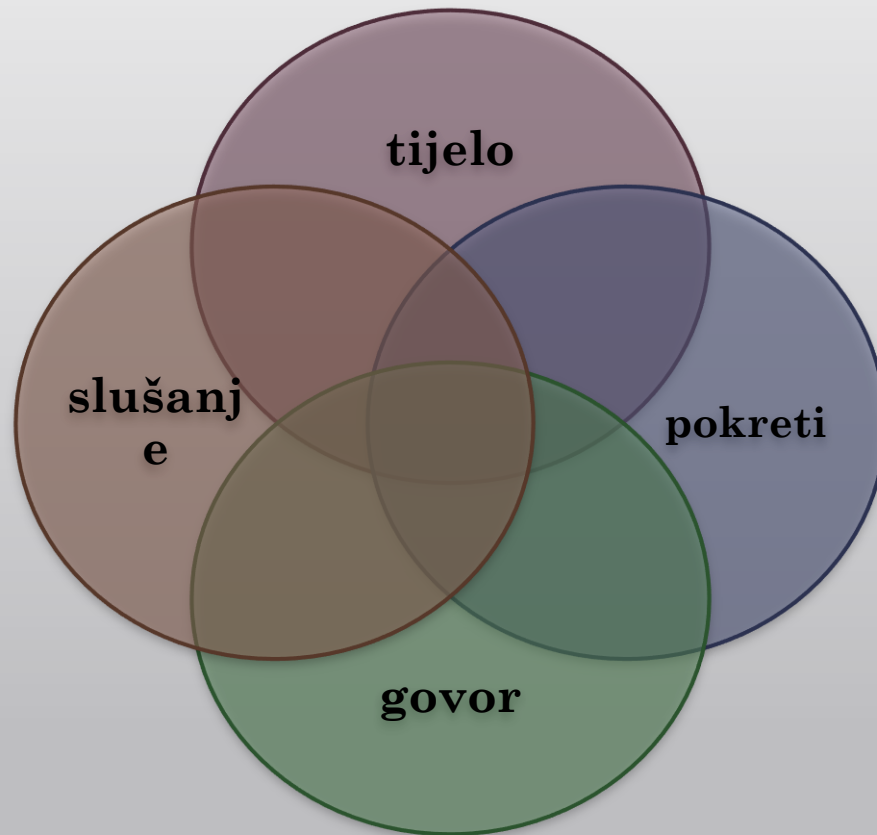

Glazbene stimulacije

- program temeljen na glazbenim vrednotama
- ritam ima glavnu ulogu
- svrha:
  - omogućiti slušanje,
  - omogućiti i poboljšati razvoj i prirodnu produkciju govora
  - olakšati percepciju i produkciju govora
  - korigirati ritam, intonaciju, visinu i artikulaciju govora
  - povećati auditorno pamćenje

Stimulacije pokretom

- povezanost između:

- **harmonija** u senzo-psiho-motornom razvoju

Situacijsko učenje jezika (dramatizacija)

- govor i jezik se razvijaju kao rezultat **potrebe za izražavanjem i komunikacijom**
- **Omogućava sagledavanje određenog problema iz drugog kuta**
- planirana situacijska tehnika kroz igru
- Učenje verbalne i neverbalne komunikacije (leksička i neleksička sredstva izražavanja)

Umjetnički izraz – HAIKU poezija

- Haiku pjesnik ne opisuje, već samo bilježi utiske, motive iz prirode, dosljedno poštujući formu od tri stiha s po 5, 7 i 5 slogova.
- haiku poezija rasterećena je patetike, u njoj nema preuveličavanja niti umanjivanja važnosti onoga o čemu se govori.
- Sve je važno, bilo veliko ili malo, obično ili neobično.
- Haiku često sadrži riječ koja upućuje na godišnje doba u kojem je haiku nastao.
- Vrijeme u kojem se haiku događa je gotovo beziznimno sadašnjost – haiku je poezija «ovdje i sada».

Pisanje Haiku pjesama

- Izvannastavna aktivnost
- Kratka i sažeta **forma**
  - Odgovara učenicima s jezično govornim teškoćama
- Mnoge međunarodne **nagrade**

Slučaj dobre prakse, mentor mr. sc. Zrinka Šimunović

Haiku

Haiku i likovna kultura - haiga

- JAL FESTIVAL 2014.
- 1.NAGRADA, *VIKTORIJA KOPRIVNJAK*, 8.C, OŠ POLIKLINIKE SUVAG ZAGREB

*Još je sve lila
u snovima pod zemljom
bude se travke*

15th World Children's Haiku – JAL 2018, Grand Prize Winner

**Spušta se oblak
Niz kišobran, kap po kap...
Nebo u lokvi**

雲が一粒ずつ落ちてきて
傘を滑り落ちる
水たまりには空

A cloud drop by drop
Runs down the umbrella
Sky in a puddle

Petar Mataušić
Male Age 13 (Croatia)
男子 13歳 (クロアチア)

Uloga stručnog suradnika

- Razvoj jezično-govornih sposobnosti
- Logičko promišljanje
- Snalaženje u vremenu i prostoru
- Mikro i makro motoriku

Sve su to preduvjeti za uspješnu odgojno-obrazovnu integraciju!

Dramatizacija

Igra predviđanja ishoda

Igra simulacija

Igre u rehabilitacijskom procesu

Igra simulacija

- Razumijevanje svih faza određenog društvenog procesa
- U osnovi je to razotkrivanje uzročno-posljedičnih veza
- Učenici nisu samo promatrači nego aktivni sudionici
- Određena situacija se proživljava kao vlastito iskustvo – to omogućava bolje razumijevanje i pamćenje nastavnog sadržaja

Igra predviđanja ishoda

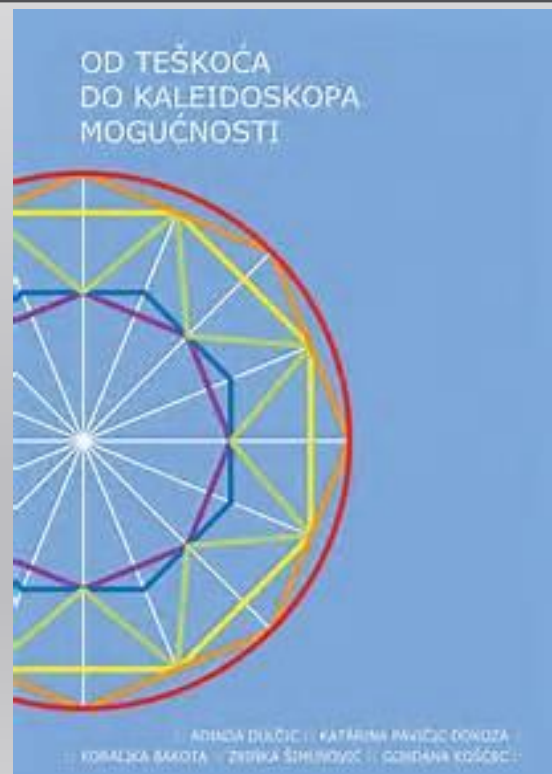
- Daje slobodu u razmišljanju i jača njihovu međusobnu komunikaciju i razmjenu mišljenja
- Timovi ne smiju biti preveliki
- Učenike valja poučiti i metodama za rješavanje konflikta

- Pronađite ono što dijete može jer svi znamo što dijete ne može!
- Djeca s jezično-govornim poremećajima imaju teškoća u izražavanju osjećaja i svojih potreba
- Nedostaje im samopouzdanje, socijalne vještine i verbalne sposobnosti
- Frustrirajuće za djecu, traumatično za njihove roditelje, ali izazov za njihove učitelje, nastavnike, stručne suradnike
- Poticanje kreativnosti i pronalaženje darovitosti

- Poticanjem kreativnosti jačamo kognitivne, psihičke, jezično-govorne, taktilne, vizualne, senzorne i motoričke sposobnosti
- Upoznavanjem djeteta s njegovim sposobnostima otvaramo im vrata potpuno novih mogućnosti...
- Planiranje i proces stvaranja su važniji od samog rezultata jer kroz njega učenik uči o sebi i kako razviti svoje sposobnosti
- Poznavanjem afiniteta dobivamo uvid u to koje su najprihvatljivije strategije učenja

„Razvijanje planova, pronalaženje izlaza iz neuspješnih situacija, prihvaćanje dobivenih rezultata i onda kada ih nismo baš tako zamislili, to su univerzalne životne vodilje koje prirodno nastaju u kreativno poticajnom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju.”

Umjesto zaključka - citat

„Zato, maknite stolce i klupe,
osvojite prostor –
oslobodit ćete mišljenje i govor.”

prof. Mihovil Pansini